Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (neljas koda)

5. mai 2022 *

Eelotsusetaotlus – ELTL artikkel 20 – Euroopa Liidu kodakondsus – Liidu kodanik, kes ei ole kunagi kasutanud oma liikumisvabadust – Kolmanda riigi kodanikust pereliikme elamisloa taotlus – Rahuldamata jätmine – Liidu kodaniku kohustus omada piisavaid vahendeid – Abikaasade kooselukohustus – Liidu kodanikust alaealine laps – Liikmesriigi õigusnormid ja tavad – Liidu kodanikele antud põhiliste õiguste tegelik kasutamine – Ilmajäämine

Liidetud kohtuasjades C-451/19 ja C-532/19,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha (Castilla–La Mancha autonoomse piirkonna kõrgeim kohus, Hispaania) 29. aprilli ja 17. juuni 2019. aasta otsustega esitatud eelotsusetaotlused, mis saabusid Euroopa Kohtusse vastavalt 12. juunil ja 11. juulil 2019, menetlustes

Subdelegación del Gobierno en Toledo

versus

XU (C-451/19),

QP (C-532/19),

EUROOPA KOHUS (neljas koda),

koosseisus: koja president C. Lycourgos (ettekandja), kohtunikud S. Rodin, J.-C. Bonichot, L. S. Rossi ja O. Spineanu-Matei,

kohtujurist: P. Pikamäe,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– Hispaania valitsus, M. J. Ruiz Sánchez ja S. Jiménez García, hiljem M. J. Ruiz Sánchez,

– Euroopa Komisjon, esindajad: J. Baquero Cruz ja E. Montaguti,

* Kohtumenetluse keel: hispaania.

olles 13. jaanuari 2022. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlused puudutavad ELTL artikli 20 tõlgendamist.

2 Need taotlused on esitatud kahes kohtuasjas, kus poolteks on Subdelegación del Gobierno en Toledo (valitsuse alaline esindaja Toledos, Hispaania) (edaspidi „alaline esindaja“) ning vastavalt XU ja QP, kelle taotlused liidu kodaniku pereliikmena elamisloa saamiseks jättis alaline esindaja rahuldamata.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

3 Nõukogu 22. septembri 2003. aasta direktiivi 2003/86/EÜ perekonna taasühinemise õiguse kohta (ELT 2003, L 251, lk 12; ELT eriväljaanne 19/06, lk 224) artiklis 2 on sätestatud:

„Käesolevas direktiivis:

[…]

c) *perekonna taasühinemist taotlev isik* – kolmanda riigi kodanik, kes elab seaduslikult liikmesriigis ja kes taotleb oma pereliikmete taasühinemist temaga või kelle pereliikmed taotlevad taasühinemist temaga;

[…]“.

4 Direktiivi artiklis 3 on ette nähtud:

„1. Käesolevat direktiivi kohaldatakse, kui perekonna taasühinemist taotleval isikul on liikmesriigi väljastatud ühe- või mitmeaastase kehtivusajaga elamisluba ja samas on tal põhjust eeldada, et ta saab alalise elamisõiguse, kui tema pereliikmed on kolmandate riikide kodanikud, nende õiguslikust seisundist olenemata.

[…]

3. Käesolevat direktiivi ei kohaldata liidu kodanike pereliikmete suhtes.

[…]“.

5 Direktiivi artikli 4 lõikes 1 on sätestatud:

„Liikmesriigid lubavad vastavalt käesolevale direktiivile ning IV peatükis sätestatud tingimustele oma territooriumile siseneda ja seal elada järgmistel pereliikmetel:

[…]

c) perekonna taasühinemist taotleva isiku alaealised lapsed, kaasa arvatud lapsendatud lapsed, kui perekonna taasühinemist taotlev isik on nende eestkostja ning lapsed on tema ülalpidamisel. Liikmesriigid võivad lubada oma perekonnaga taasühineda lastel, kes on ühisel eestkostel, tingimusel et teine eestkostja on andnud oma nõusoleku;

[…]“.

Hispaania õigus

6 Põhiseaduse artiklis 32 on ette nähtud:

„1. Mehel ja naisel on seaduse ees täiesti võrdne õigus abielluda.

2. Abielu vormid, abiellumisiga ja abielu sõlmimise eeldused, abikaasade õigused ja kohustused, lahuselu ning abielulahutuse alused ja tagajärjed reguleeritakse seadusega.“

7 Tsiviilseadustiku (Código Civil) artiklis 68 on sätestatud:

„Abikaasad peavad elama koos, olema teineteisele truud ja teineteist abistama. Lisaks peavad nad ühiselt vastutama koduse majapidamise eest ning hoolitsema ühiselt oma ülenejate ja alanejate sugulaste ning teiste nende ülalpidamisel olevate isikute eest.“

8 Seadustiku artiklis 70 on ette nähtud:

„Abikaasad määravad vastastikusel kokkuleppel kindlaks perekonna elukoha ja lahkarvamuse korral lahendab küsimuse kohus, kes lähtub perekonna huvidest.“

9 Seadustiku artikli 110 sätete kohaselt:

„Ka juhul, kui isa ja ema ei teosta hooldusõigust, on nad kohustatud oma alaealiste laste eest hoolitsema ja neile ülalpidamist andma.“

10 Tsiviilseadustiku artikkel 154 on sõnastatud järgmiselt:

„Täieliku teovõimeta alaealiste suhtes on vanematel hooldusõigus.

[…]“.

11 Kuninga 16. veebruari 2007. aasta dekreedi 240/2007 Euroopa Liidu liikmesriikide ja teiste Euroopa Majanduspiirkonna lepingu osalisriikide kodanike Hispaaniasse sisenemise ning riigis vabalt liikumise ja elamise kohta (Real Decreto 240/2007, sobre entrada, libre circulación y residencia en España de ciudadanos de los Estados miembros de la Unión Europea y de otros

Estados parte en el Acuerdo sobre el Espacio Económico Europeo) (*BOE* nr 51, 28.2.2007) põhikohtuasjale kohaldatava redaktsiooni (edaspidi „kuninga dekreet 240/2007“) artiklis 1 on sätestatud:

„1. Käesolev kuninga dekreet reguleerib teiste Euroopa Liidu liikmesriikide ja teiste Euroopa Majanduspiirkonna lepingu osalisriikide kodanike Hispaaniasse sisenemist, Hispaaniast lahkumist, Hispaanias vabalt liikumist, elamist, alaliselt elamist ja töötamist ning eelnimetatud õiguste piiranguid avaliku korra, avaliku julgeoleku või rahvatervise kaitseks.

2. Käesoleva kuninga dekreedi sätteid kohaldatakse juhul, kui eriseadustest või rahvusvahelistest lepingutest, mille pooleks on Hispaania [Kuningriik], ei tulene teisiti.“

12 Kuninga dekreedi artiklis 2 on ette nähtud:

„Käesolevat kuninga dekreeti kohaldatakse selles sätestatud tingimustel ka teise Euroopa Liidu liikmesriigi või muu Euroopa Majanduspiirkonna lepingu osalisriigi kodanikuga kaasas oleva või temaga ühineva järgnevas loetelus nimetatud pereliikme suhtes sõltumata tema kodakondsusest:

a) abikaasa, tingimusel et abielu ei ole kokkuleppel või otsusega kehtetuks tunnistatud, abielu ei ole lahutatud ega abikaasade faktiline kooselu lõppenud;

[…]

c) tema ja tema abikaasa või registreeritud partneri otsesed alanejad sugulased, kes on vähem kui 21aastased või kes on küll vanemad, kuid on tema ülalpidamisel või teovõimetud, tingimusel et abielu ei ole kokkuleppel või otsusega kehtetuks tunnistatud, abielu ei ole lahutatud ega abikaasade faktiline kooselu lõppenud või kooselu registreerimist ei ole tühistatud;

[…]“.

13 Kuninga dekreedi artiklis 7 on sätestatud:

„1. Kõigil liidu või mõne teise Euroopa Majanduspiirkonna lepingu osalisriigi kodanikel on õigus elada Hispaania riigi territooriumil kauem kui kolm kuud:

[…]

b) kui neil on enda ja oma pereliikmete jaoks piisavalt vahendeid, et mitte koormata oma elamisperioodi jooksul Hispaania sotsiaalabisüsteemi, ja Hispaania üldine ravikindlustus, või

[…]

d) nad on punktides a, b või c nimetatud tingimustele vastava liidu või mõne teise Euroopa Majanduspiirkonna lepingu osalisriigi kodaniku pereliikmed, kes on temaga kaasas või ühinevad temaga.

2. Lõikes 1 ette nähtud elamisõigus laieneb ka pereliikmetele, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, kuid kes on liidu kodaniku või mõne teise Euroopa Majanduspiirkonna lepingu osalisriigi kodanikuga Hispaanias kaasas või ühinevad temaga, kui kõnealune kodanik vastab lõike 1 punktides a, b või c nimetatud tingimustele.

[…]

7. Piisavaid rahalisi vahendeid ei saa kindlaks määrata kindla summana, vaid arvesse tuleb võtta Euroopa Liidu liikmesriigi või mõne teise Euroopa Majanduspiirkonna lepingu osalisriigi kodaniku isiklikku olukorda. Ühelgi juhul ei või see summa olla suurem nendest rahalistest vahenditest, millest allapoole jäävate vahenditega hispaanlased saavad sotsiaalabi, või sotsiaalkindlustussüsteemist makstava minimaalse pensioni summast.“

14 Kuninga dekreedi artikli 8 lõikes 1 on ette nähtud:

„Käesoleva kuninga dekreedi artiklis 2 nimetatud Euroopa Liidu liikmesriigi või mõne teise Euroopa Majanduspiirkonna lepingu osalisriigi kodaniku pereliikmed, kes ei ole ise ühe eespool viidatud riigi kodanikud, võivad juhul, kui nad on sellise kodanikuga kaasas või ühinevad temaga, et elada Hispaanias kauem kui kolm kuud, ning neil on kohustus taotleda ja saada „liidu kodaniku pereliikme elamisluba“.“

Põhikohtuasjad ja eelotsuse küsimused

Kohtuasi C-451/19

15 Venezuela kodanik XU sündis 19. septembril 2001 Venezuelas. XU Venezuela kodanikust emal on ühenduse elamisluba (*Tarjeta de Residencia Comunitaria*) ning ta on alates 2004. aastast elanud koos oma lapsega Hispaanias.

16 20. jaanuaril 2011 otsustas Venezuela perekonnaasjade kohus määrata talle ainuhooldusõiguse.

17 XU ema abiellus 6. septembril 2014 El Viso de San Juanis (Hispaanias) Hispaania kodanikuga, kes ei ole kunagi kasutanud oma liikumisvabadust liidus.

18 Abikaasad on elanud koos El Viso de San Juanis alates 12. detsembrist 2008. 24. juulil 2009 sündis nende liidust laps, kes on Hispaania kodanik.

19 28. septembril 2015 esitas XU kasuisa vastavalt kuninga dekreedi 240/2007 artikli 2 punktile c XU jaoks Euroopa Liidu kodaniku pereliikme ajutise elamisloa taotluse.

20 See taotlus jäeti rahuldamata põhjendusega, et XU kasuisa ei olnud kuninga dekreedi 240/2007 artikli 7 alusel tõendanud piisavate vahendite olemasolu iseenda ja oma pereliikmete jaoks. Arvesse võeti üksnes XU kasuisa majanduslikku olukorda.

21 Alaline esindaja kinnitas 28. jaanuaril 2016 XU kasuisa taotluse rahuldamata jätmist. Kasuisa esitas selle otsuse peale kaebuse Juzgado de lo Contencioso-Administrativo nº 1 de Toledole (Toledo halduskohus nr 1, Hispaania).

22 See kohus rahuldas kaebuse, sest leidis, et kuninga dekreedi 240/2007 artikkel 7 ei ole käesolevas asjas kohaldatav, kuna XU kasuisa ei ole kunagi kasutanud oma liikumisvabadust liidus.

23 Alaline esindaja esitas selle kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtule.

24 See kohus rõhutab, et Tribunal Supremo (Hispaania kõrgeim kohus) otsustas 1. juuni 2010. aasta kohtuotsuses, et kuninga dekreet 240/2007 on kohaldatav Hispaania kodanikele – olenemata sellest, kas nad ise on või ei ole kasutanud oma liikumisvabadust liidu territooriumil – ning nende kolmandate riikide kodanikest pereliikmetele.

25 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on tekkinud küsimus, kas ELTL artikliga 20 ei ole vastuolus Hispaania praktika, mis kohustab Hispaania kodanikku, kes ei ole kunagi kasutanud oma liikumisvabadust liidus ja kes soovib saada elamisluba kolmanda riigi kodanikust lapsele, kelle ema on tema kolmanda riigi kodanikust abikaasa, kellel on lapse suhtes ainuhooldusõigus, tõendama, et tal on enda ja oma pereliikmete jaoks piisavalt vahendeid, et mitte koormata oma elamisperioodi jooksul sotsiaalabisüsteemi, ja üldine ravikindlustus. Täpsemalt märgib see kohus, et see automaatne nõue, mis ei jäta erijuhtudele kohandamise võimalust, võib olla nimetatud artikliga 20 vastuolus, kui selle tagajärjel peab Hispaania kodanik liidu territooriumilt lahkuma.

26 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab aga, et Hispaania abielu regulatsiooni arvesse võttes võib see nii olla. Nimelt rõhutab ta, et õigus koos elada tuleneb põhiseaduse artikli 32 minimaalsest sisust. Lisaks on tsiviilseadustiku artiklites 68 ja 70 nähtud ette, et abikaasad peavad elama koos, olema teineteisele truud ja teineteist abistama ning et nad määravad vastastikusel kokkuleppel kindlaks perekonna elukoha. Hispaania õiguse kohaselt erineb abikaasade koos elamise kohustus lihtsast otsusest, mis lähtub vastastikusest kasust või mugavusest.

27 Eelotsusetaotluse esitanud kohus on seisukohal, et neid kohustusi ei oleks võimalik täita, kui Hispaania kodaniku kolmanda riigi kodanikust abikaasa kolmanda riigi kodanikust alaealise lapse seaduslik riigis viibimine sõltuks majanduslikest kriteeriumidest. XU-le riigis elamise õiguse andmisest keeldumise tagajärjel peaks tema kasuisa lahkuma koos abikaasaga liidu territooriumilt, sest vaid sellisel viisil saab koos elamise kohustust täita. Selle järelduseni jõudmiseks ei ole tarvis, et õiguslikult oleks võimalik kohustada abikaasasid koos elama.

28 Lisaks ei kohusta XU ja tema ema liidu territooriumilt lahkumine mitte ainult ema abikaasat, vaid ka Hispaania kodanikust alaealist last, kes on nende liidust sündinud, lahkuma tegelikult kogu liidu territooriumilt, et vanemad saaksid vastavalt tsiviilseadustiku artiklitele 110 ja 154 teostada ühiselt hooldusõigust lapse suhtes ja täita oma ülalpidamiskohustust.

29 Lisaks leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et igal juhul rikub ELTL artiklit 20 Hispaania riigi praktika, mille kohaselt ei anta automaatselt luba kolmanda riigi kodaniku perekonna taasühinemiseks Hispaania kodanikuga, kes ei ole kunagi kasutanud oma liikumisvabadust, üksnes sel põhjusel, et sellel kodanikul ei ole piisavaid vahendeid, ilma et ametivõimud oleksid kontrollinud, kas liidu kodaniku ja selle kolmanda riigi kodaniku vahel esineb sellist laadi sõltuvussuhe, mille tõttu viimasele tuletatud elamisõiguse andmisest keeldumise korral oleks liidu kodanik sunnitud kogu liidu territooriumilt tegelikult lahkuma.

30 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et alaline esindaja keeldus XU-le elamisluba andmast ainuüksi põhjusel, et tema ema abikaasal puuduvad piisavad vahendid, ilma et oleks uuritud kõnealuse abielu konkreetseid asjaolusid, mis tõendavad tööturule integreeritust ning suurt integreeritust Hispaaniasse kõikide pereliikmete, eelkõige XU puhul, kes elab juba pikka aega Hispaania territooriumil, kus ta on alati koolis käinud.

31 Neil asjaoludel otsustas Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha (Castilla–La Mancha autonoomse piirkonna kõrgeim kohus, Hispaania) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas juhul, kui võtta arvesse Hispaania tsiviilseadustiku artiklit 68, mis näeb ette abikaasade kooselukohustuse, võib nõue, et Hispaania kodanik, kes ei ole kasutanud oma õigust vabalt liikuda, peab täitma kuninga dekreedi 240/2007 artikli 7 lõike 1 nõudeid, selleks et tema kolmanda riigi kodanikust abikaasa alaealine laps, kes samuti on kolmanda riigi kodanik, saaks riigis elamise õiguse vastavalt kuninga dekreedi 240/2007 artikli 7 lõikele 2, nende tingimuste täitmata jätmise korral tähendada ELTL artikli 20 rikkumist, kui selle õiguse andmisest keeldumise tagajärjel on Hispaania kodanik sunnitud kogu liidu territooriumilt lahkuma?

2. Kas igal juhul, olenemata eespool öeldust ja eelmise küsimuse vastusest ning võttes arvesse Euroopa Kohtu praktikat, sealhulgas 8. mai 2018. aasta kohtuotsust K.A. jt (perekonna taasühinemine Belgias) (C-82/16, EU:C:2018:308), on ELTL artikliga 20 vastuolus Hispaania riigi praktika kohaldada automaatselt kuninga dekreedi 240/2007 artiklis 7 sätestatud korda, keeldudes andmast elamisluba liidu kodaniku (kes ei ole kunagi kasutanud õigust vabalt liikuda) kolmanda riigi kodanikust abikaasa kolmanda riigi kodanikust alaealisele lapsele (kui liidu kodanikul ja tema abikaasal on omakorda alaealine laps, kes on Hispaania kodanik ja kes samuti ei ole kunagi kasutanud õigust vabalt liikuda) ainuüksi põhjusel, et liidu kodanik ei täida selles õigusnormis sätestatud tingimusi, ilma et oleks konkreetselt ja individuaalselt kontrollitud, kas selle liidu kodaniku ja kolmanda riigi kodaniku vahel on sedalaadi sõltuvussuhe, mis mingil põhjusel ja asjaolusid arvestades viitab sellele, et kui kolmanda riigi kodanikule riigis elamise õigust ei anta, ei saa liidu kodanik elada lahus pereliikmest, kes sõltub temast, ja ta peaks liidu territooriumilt lahkuma, seda enam, et Hispaania kodanikul ja tema kolmanda riigi kodanikust abikaasal on Hispaania kodanikust alaealine laps, kes võib samuti olla sunnitud koos oma vanematega Hispaania territooriumilt lahkuma?“

Kohtuasi C-532/19

32 Peruu kodanik QP abiellus 25. septembril 2015 Hispaania kodanikuga, kes polnud kunagi kasutanud oma liikumisvabadust liidus. QP-l ja tema abikaasal on 11. augustil 2012 sündinud tütar, kes on Hispaania kodanik.

33 QP esitas 2. oktoobril 2015 liidu kodaniku pereliikme elamisloa taotluse, lisades taotlusele muu hulgas oma abikaasa tähtajatu töölepingu ja töötasu tõendid.

34 Toimikut läbi vaadates meenutas alaline esindaja, et QP suhtes on 7. septembril, 25. oktoobril ja 16. novembril 2010 tehtud kolm süüdimõistvat kohtuotsust, neist esimene ja kolmas mootorsõiduki juhtimisõiguseta juhtimise eest ning teine mootorsõiduki joobeseisundis juhtimise eest, ning palus QP-l esitada oma selgitused, mida viimane ka tegi.

35 14. detsembril 2015 jättis alaline esindaja QP taotluse rahuldamata põhjendusega, et QP ei täida kuninga dekreedi 240/2007 tingimusi, sest ta on kantud Hispaania karistusregistrisse ning tema abikaasal ei ole tema enda ja oma pereliikmete jaoks piisavaid rahalisi vahendeid. Alaline esindaja võttis arvesse üksnes QP abikaasa sissetulekuid.

36 Alaline esindaja kinnitas 1. veebruaril 2016 QP taotluse rahuldamata jätmist. QP esitas selle otsuse peale kaebuse Juzgado de lo Contencioso-Administrativo nº 2 de Toledole (Toledo halduskohus nr 2, Hispaania), kes tema kaebuse rahuldas.

37 Alaline esindaja esitas selle kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtule.

38 See kohus rõhutab, et QP-le elamisõiguse andmisest keeldumine kohustaks tema abikaasat liidu territooriumilt lahkuma, kuna vaid sellisel viisil saab Hispaania õigusest tulenevat koos elamise õigust ja kohustust ellu viia.

39 Peale selle leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et alaline esindaja jättis QP kaebuse rahuldamata üksnes sel põhjusel, et tema abikaasal ei olnud piisavalt vahendeid, ilma et oleks hinnatud kõnesoleva abielu konkreetseid asjaolusid. Hispaania riik tugineb eranditult ja automaatselt Hispaania kodaniku isiklike elatusvahendite ebapiisavusele, et keelduda andmast kolmanda riigi kodanikule elamisluba liidu kodaniku pereliikmena, mida võib sellisena pidada ELTL artikliga 20 vastuolus olevaks praktikaks.

40 Neil asjaoludel otsustas Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha (Castilla–La Mancha autonoomse piirkonna kõrgeim kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas juhul, kui võtta arvesse Hispaania tsiviilseadustiku artiklit 68, mis näeb ette abikaasade kooselukohustuse, võib nõue, et Hispaania kodanik, kes ei ole kasutanud oma õigust vabalt liikuda, peab täitma kuninga dekreedi 240/2007 artikli 7 lõike 1 nõudeid, selleks et tema kolmanda riigi kodanikust abikaasa saaks riigis elamise õiguse vastavalt kuninga dekreedi 240/2007 artikli 7 lõikele 2, nende tingimuste täitmata jätmise korral tähendada ELTL artikli 20 rikkumist, kui selle õiguse andmisest keeldumise tagajärjel on Hispaania kodanik sunnitud kogu liidu territooriumilt lahkuma?

2. Kas igal juhul, olenemata eespool öeldust ja eelmise küsimuse vastusest ning võttes arvesse Euroopa Kohtu praktikat, sealhulgas 8. mai 2018. aasta kohtuotsust K.A. jt (perekonna taasühinemine Belgias) (C-82/16, EU:C:2018:308), on ELTL artikliga 20 vastuolus Hispaania riigi praktika kohaldada automaatselt kuninga dekreedi 240/2007 artiklis 7 sätestatud korda, keeldudes andmast elamisluba liidu kodaniku (kes ei ole kunagi kasutanud õigust vabalt liikuda) pereliikmele põhjusel, et liidu kodanik ei täida selles õigusnormis sätestatud tingimusi, ilma et oleks konkreetselt ja individuaalselt kontrollitud, kas selle liidu kodaniku ja kolmanda riigi kodaniku vahel on sedalaadi sõltuvussuhe, mis mingil põhjusel ja asjaolusid arvestades viitab sellele, et kui kolmanda riigi kodanikule riigis elamise õigust ei anta, ei saa liidu kodanik elada lahus pereliikmest, kes sõltub temast, ja ta peaks liidu territooriumilt lahkuma?“

41 Euroopa Kohtu presidendi 16. aprilli 2020. aasta otsusega liideti kohtuasjad C-451/19 ja C-532/19 edasiseks menetluseks.

Eelotsuse küsimuste analüüs

Kohtuasjade C-451/19 ja C-532/19 teine küsimus

42 Oma teise küsimusega mõlemas kohtuasjas C-451/19 ja C-532/19, mida tuleb analüüsida esimesena, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas ELTL artiklit 20 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus see, kui liikmesriik jätab perekonna taasühinemise taotluse, mille on esitanud kolmanda riigi kodanik, kes on sellise liidu kodaniku pereliige, kellel on selle liikmesriigi kodakondsus ja kes ei ole kunagi kasutanud oma liikumisvabadust, rahuldamata ainuüksi põhjendusel, et sellel liidu kodanikul ei ole enda ja oma pereliikme jaoks piisavalt vahendeid, et mitte koormata riigi sotsiaalabisüsteemi, ilma et oleks kontrollitud, kas liidu kodaniku ja tema pereliikme vahel esineb sellist laadi sõltuvussuhe, mille tõttu viimasele tuletatud elamisõiguse andmisest keeldumise korral oleks seesama liidu kodanik sunnitud lahkuma kogu liidu territooriumilt ning jääks seega ilma võimalusest tegelikult kasutada põhilisi liidu kodakondsusest tulenevaid õigusi.

43 Esiteks tuleb toonitada, et liidu õigus ei ole põhimõtteliselt kohaldatav kolmanda riigi kodaniku taotlusele perekonna taasühinemiseks oma liikmesriigi kodanikust pereliikmega, kes ei ole kunagi kasutanud oma liikumisvabadust, ning sellega ei ole seega põhimõtteliselt vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mille kohaselt niisuguse perekonna taasühinemise suhtes kohaldatakse piisavate vahendite tingimust, mida on kirjeldatud eelmises punktis (27. veebruari 2020. aasta kohtuotsus Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (liidu kodaniku abikaasa), C-836/18, EU:C:2020:119, punkt 33).

44 Teiseks olgu siiski märgitud, et niisuguse tingimuse automaatne ja ilma igasuguste eranditeta kehtestamine võib kahjustada tuletatud elamisõigust, mida väga erandlikel juhtudel tuleb ELTL artikli 20 alusel tunnustada kolmanda riigi kodaniku puhul, kes on liidu kodaniku pereliige (27. veebruari 2020. aasta kohtuotsus Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (liidu kodaniku abikaasa), C-836/18, EU:C:2020:119, punkt 34).

45 Nimelt esineb väga erilisi olukordi, kus hoolimata sellest, et kolmandate riikide kodanike elamisõigust käsitlev teisene õigus ei ole kohaldatav ja asjaomane liidu kodanik ei ole kasutanud oma liikumisvabadust, tuleb elamisluba siiski anda kolmanda riigi kodanikule, kes on nimetatud liidu kodaniku pereliige, kuna muidu kaotaks liidu kodakondsus oma soovitava toime, sest elamisloa andmisest keeldumise tagajärjena oleks see kodanik tegelikult kohustatud lahkuma kogu liidu territooriumilt, mille tagajärjel jääks ta ilma võimalusest tegelikult kasutada põhilisi liidu kodakondsusest tulenevaid õigusi (8. märtsi 2011. aasta kohtuotsus Ruiz Zambrano, C-34/09, EU:C:2011:124, punktid 42–44, ning 27. veebruari 2020. aasta kohtuotsus Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (liidu kodaniku abikaasa), C-836/18, EU:C:2020:119, punkt 39).

46 Kolmanda riigi kodanikule elamisloa andmisest keeldumine võib liidu kodakondsuse soovitava toime kahtluse alla seada siiski üksnes juhul, kui kolmanda riigi kodaniku ja tema liidu kodanikust pereliikme vahel on sõltuvussuhe, mille tõttu oleks liidu kodanik sunnitud asjaomase kolmanda riigi kodanikuga kaasa minema ja lahkuma kogu liidu territooriumilt (8. mai 2018. aasta kohtuotsus K.A. jt (perekonna taasühinemine Belgias), C-82/16, EU:C:2018:308, punkt 52, ning 27. veebruari 2020. aasta kohtuotsus Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (liidu kodaniku abikaasa), C-836/18, EU:C:2020:119, punkt 40).

47 Sellest järeldub, et kolmanda riigi kodanik võib saada ELTL artiklil 20 põhineva tuletatud elamisõiguse üksnes siis, kui niisuguse elamisõiguse andmata jätmise korral oleks nii ta ise kui ka tema pereliikmest liidu kodanik sunnitud liidu territooriumilt lahkuma. Seega võib niisuguse tuletatud elamisõiguse andmise ette näha üksnes juhul, kui kolmanda riigi kodanik, kes on liidu kodaniku pereliige, ei vasta tingimustele, mis on kehtestatud selles liikmesriigis, mille kodakondsus liidu kodanikul on, elamisõiguse saamiseks muude sätete ja eelkõige perekonna taasühinemist reguleerivate riigisiseste õigusnormide alusel (27. veebruari 2020. aasta kohtuotsus Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (liidu kodaniku abikaasa), C-836/18, EU:C:2020:119, punkt 41).

48 Kui on aga tuvastatud, et riigisisese õiguse või liidu tuletatud õiguse alusel ei saa kolmanda riigi kodanikule, kes on liidu kodaniku pereliige, mingit elamisõigust anda, siis on asjaolu, et kolmanda riigi kodaniku ja selle liidu kodaniku vahel on sõltuvussuhe, mille tõttu oleks nimetatud liidu kodanik oma kolmanda riigi kodanikust pereliikme liidu territooriumilt väljasaatmise korral sunnitud lahkuma kogu liidu territooriumilt, tagajärjeks see, et ELTL artikkel 20 põhimõtteliselt kohustab asjaomast liikmesriiki tunnustama selle kolmanda riigi kodaniku tuletatud elamisõigust (27. veebruari 2020. aasta kohtuotsus Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (liidu kodaniku abikaasa), C-836/18, EU:C:2020:119, punkt 42).

49 Kolmandaks, kuigi Euroopa Kohus on juba sedastanud, et ELTL artiklist 20 tulenev tuletatud elamisõigus ei ole absoluutne ja et liikmesriigid võivad teatavatel erandlikel asjaoludel selle andmisest keelduda, on ta siiski ka otsustanud, et ELTL artikkel 20 ei luba liikmesriikidel teha selles artiklis kehtestatud tuletatud elamisõigusest erandit, mis oleks seotud asjaomasel liidu kodanikul olevate piisavate vahendite nõudega. Liidu kodaniku pereliikmest kolmanda riigi kodanikule tuletatud elamisõiguse andmata jätmine selle liikmesriigi territooriumil, mille kodakondsus on sellel liidu kodanikul, üksnes sel põhjusel, et viimasel puuduvad piisavad vahendid, isegi kui nimetatud liidu kodaniku ja kolmanda riigi kodaniku vahel on niisugune sõltuvussuhe, nagu on kirjeldatud käesoleva kohtuotsuse punktis 46, kujutab endast takistust põhiliste liidu kodakondsusest tulenevate õiguste tegelikule kasutamisele, mis on niisuguse vahendite tingimuse eesmärki ehk asjaomase liikmesriigi eelarvevahendite kaitsmist arvestades ebaproportsionaalne (27. veebruari 2020. aasta kohtuotsus Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (liidu kodaniku abikaasa), C-836/18, EU:C:2020:119, punktid 44 ning 46–48).

50 Siit järeldub, et kui liidu kodaniku ja tema pereliikmeks oleva kolmanda riigi kodaniku vahel on sõltuvussuhe käesoleva kohtuotsuse punkti 46 tähenduses, siis on ELTL artikliga 20 vastuolus, kui liikmesriik näeb selle kolmanda riigi kodaniku suhtes ette erandi selles artiklis kehtestatud tuletatud elamisõigusest üksnes sel põhjusel, et nimetatud liidu kodanikul ei ole piisavalt vahendeid (27. veebruari 2020. aasta kohtuotsus Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (liidu kodaniku abikaasa), C-836/18, EU:C:2020:119, punkt 49).

51 Seega on liidu kodaniku suhtes kehtestatud kohustusel omada enda ja oma kolmanda riigi kodanikust pereliikme jaoks piisavalt vahendeid selline mõju, mis võib kahjustada ELTL artikli 20 soovitavat toimet, kui selle tagajärjel peab nimetatud kolmanda riigi kodanik lahkuma kogu liidu territooriumilt ning selle kolmanda riigi kodaniku ja liidu kodaniku vahelise sõltuvussuhte tõttu on viimane nendel asjaoludel sunnitud temaga kaasa minema ja seetõttu ka ise liidu territooriumilt lahkuma (27. veebruari 2020. aasta kohtuotsus Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (liidu kodaniku abikaasa), C-836/18, EU:C:2020:119, punkt 50).

52 Viimaseks on oluline märkida, et arvestades põhikohtuasja asjaolusid kohtuasjas C-532/19, ei mõjuta ELTL artikkel 20 liikmesriikide võimalust tugineda sellest sättest tulenevale erandile tuletatud elamisõigusest, mis on seotud eelkõige avaliku korra säilitamise ja avaliku julgeoleku kaitsmisega (13. septembri 2016. aasta kohtuotsus Rendón Marín, C-165/14, EU:C:2016:675, punkt 81, ja 27. veebruari 2020. aasta kohtuotsus Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (liidu kodaniku abikaasa), C-836/18, EU:C:2020:119, punkt 44).

53 Elamisõigusest keeldumine sel põhjusel ei saa siiski tugineda ainuüksi huvitatud isiku poolt varem toime pandud kuritegudele. Sellise järelduseni jõudmiseks tuleb konkreetselt hinnata kõiki juhtumi vahetuid ja tähtsust omavaid asjaolusid kogumis, võttes seejuures arvesse proportsionaalsuse põhimõtet ning vajaduse korral lapse parimaid huve ja põhiõigusi, mille järgimise Euroopa Kohus tagab (vt selle kohta 13. septembri 2016. aasta kohtuotsus Rendón Marín, C-165/14, EU:C:2016:675, punkt 85, ning 8. mai 2018. aasta kohtuotsus K.A. jt (perekonna taasühinemine Belgias), C-82/16, EU:C:2018:308, punkt 93). Niisiis võib pädev asutus muu hulgas võtta arvesse toimepandud süüteo raskust ja nende karistuste rangust, samuti ajavahemikku, mis jääb nende määramise ja selle kuupäeva vahele, millal nimetatud asutus otsuse teeb. Kui selle kolmanda riigi kodaniku ja alaealise liidu kodaniku sõltuvussuhe tuleneb sellest, et esimene on teise vanem, siis tuleb samuti võtta arvesse asjaomase lapse vanust ja tervislikku seisundit ning tema perekondlikku ja majanduslikku olukorda (13. septembri 2016. aasta kohtuotsus CS, C-304/14, EU:C:2016:674, punkt 42, ja 13. septembri 2016. aasta kohtuotsus Rendón Marín, C-165/14, EU:C:2016:675, punkt 86).

54 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb teisele küsimusele mõlemas kohtuasjas C-451/19 ja C-532/19 vastata, et ELTL artiklit 20 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus see, kui liikmesriik jätab perekonna taasühinemise taotluse, mille on esitanud kolmanda riigi kodanik, kes on sellise liidu kodaniku pereliige, kellel on selle liikmesriigi kodakondsus ja kes ei ole kunagi kasutanud oma liikumisvabadust, rahuldamata ainuüksi põhjendusel, et sellel liidu kodanikul ei ole enda ja oma pereliikme jaoks piisavalt vahendeid, et mitte koormata riigi sotsiaalabisüsteemi, ilma et oleks kontrollitud, kas liidu kodaniku ja tema pereliikme vahel esineb sellist laadi sõltuvussuhe, mille tõttu viimasele tuletatud elamisõiguse andmisest keeldumise korral oleks liidu kodanik sunnitud lahkuma kogu liidu territooriumilt ning jääks seega ilma võimalusest tegelikult kasutada põhilisi liidu kodakondsusest tulenevaid õigusi.

Kohtuasja C-532/19 esimene küsimus

55 Oma esimese küsimusega kohtuasjas C-532/19 soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas ELTL artiklit 20 tuleb tõlgendada nii, et sõltuvussuhe, mis võib põhjendada tuletatud elamisõiguse andmist selle artikli alusel, on olemas üksnes seetõttu, et täisealine liikmesriigi kodanik, kes ei ole kunagi kasutanud oma liikumisvabadust, ja tema täisealine kolmanda riigi kodanikust abikaasa on kohustatud elama koos vastavalt abielust tulenevatele kohustustele selle liikmesriigi õiguse alusel, mille kodakondsus liidu kodanikul on ja kus abielu sõlmiti.

56 Esiteks olgu märgitud, et erinevalt alaealistest ja seda enam väikelapse eas olevatest alaealistest on täisealine isik üldjuhul võimeline elama iseseisvalt ilma oma pereliikmeteta. Sellest järeldub, et samasse perekonda kuuluva kahe täiskasvanu vahel sellise sõltuvussuhte esinemine, mis võib tekitada ELTL artiklil 20 põhineva tuletatud elamisõiguse, on mõeldav üksnes erandlikel juhtudel, kui kõiki tähtsust omavaid asjaolusid arvestades ei või asjaomast isikut mingil juhul lahutada tema pereliikmest, kellest ta sõltub (8. mai 2018. aasta kohtuotsus K.A. jt (perekonna

taasühinemine Belgias), C-82/16, EU:C:2018:308, punkt 65, ning 27. veebruari 2020. aasta kohtuotsus Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (liidu kodaniku abikaasa), C-836/18, EU:C:2020:119, punkt 56).

57 Euroopa Kohtu praktikast tuleneb veel, et pelgalt see, kui liikmesriigi kodanikule näib majanduslikust seisukohast või liidu territooriumil perekonnasidemete säilitamise eesmärgil soovitav, et tema pereliikmed, kes ei ole ühegi liikmesriigi kodanikud, saaksid elada koos temaga liidu territooriumil, ei ole iseenesest piisav põhjendus seisukohale, et liidu kodanik on sunnitud sellise õiguse andmata jätmise korral liidu territooriumilt lahkuma (15. novembri 2011. aasta kohtuotsus Dereci jt, C-256/11, EU:C:2011:734, punkt 68, ja 27. veebruari 2020. aasta kohtuotsus Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (liidu kodaniku abikaasa), C-836/18, EU:C:2020:119, punkt 57).

58 Seega ei saa liidu kodaniku ja tema kolmanda riigi kodanikust pereliikme vahel perekondliku sideme olemasolu – olgu see siis bioloogiline või õiguslik – olla piisav õigustamaks sellele pereliikmele ELTL artiklil 20 põhineva tuletatud elamisõiguse omistamist selle liikmesriigi territooriumil, mille kodakondsus on liidu kodanikul (8. mai 2018. aasta kohtuotsus K.A. jt (perekonna taasühinemine Belgias), C-82/16, EU:C:2018:308, punkt 75, ning 27. veebruari 2020. aasta kohtuotsus Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (liidu kodaniku abikaasa), C-836/18, EU:C:2020:119, punkt 58).

59 Euroopa Kohus on veel sedastanud, et Roomas 4. novembril 1950 allkirjastatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni protokolli nr 4 artiklis 3 kinnitatud rahvusvahelise õiguse põhimõttega, mida liidu õigus ei saa liikmesriikidevahelistes suhetes eirata, on vastuolus see, kui liikmesriik ükskõik millisel põhjusel keelab omaenda kodanikul siseneda oma territooriumile ja seal elada (4. detsembri 1974. aasta kohtuotsus van Duyn, 41/74, EU:C:1974:133, punkt 22). Kuna liikmesriigi kodanikel on seega tingimusteta elamisõigus selle riigi territooriumil, ei saa liikmesriik oma kodanikult eelkõige tema abielust tulenevate kohustuste täitmise huvides oma territooriumilt lahkumist õiguspäraselt nõuda, rikkumata sellist rahvusvahelise õiguse põhimõtet (27. veebruari 2020. aasta kohtuotsus Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (liidu kodaniku abikaasa), C-836/18, EU:C:2020:119, punkt 60).

60 Seega, isegi kui eeldada, nagu ka eelotsusetaotluse esitanud kohus Hispaania õiguse kohta väidab, et abielu reguleerivad liikmesriigi õigusnormid panevad selle liikmesriigi kodanikule ja tema abikaasale kohustuse elada koos, ei saa niisugune kohustus siiski seda liidu kodanikku kunagi õiguslikult sundida liidu territooriumilt lahkuma, isegi kui tema kolmanda riigi kodanikust abikaasa ei saa nimetatud liikmesriigi territooriumil elamisluba. Eeltoodut arvesse võttes ei piisa ainult niisugusest, seadusest tulenevast abikaasade koos elamise kohustusest selle tõendamiseks, et nende vahel on sellist laadi sõltuvussuhe, mille tõttu peaks see liidu kodanik oma abikaasa liidu territooriumilt väljasaatmise korral temaga kaasa minema ja järelikult ka ise lahkuma liidu territooriumilt (27. veebruari 2020. aasta kohtuotsus Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (liidu kodaniku abikaasa), C-836/18, EU:C:2020:119, punkt 61).

61 Igal juhul ilmneb eelotsusetaotlusest, et Hispaania õigusest tulenev abikaasade koos elamise kohustus ei ole kohtulikult maksma pandav.

62 Samas olgu teiseks märgitud, et samuti nähtub eelotsusetaotlusest kohtuasjas C-532/19, et liidu kodanik ja tema kolmanda riigi kodanikust abikaasa on sellise Hispaania alaealise kodaniku vanemad, kes ei ole kunagi kasutanud oma liikumisvabadust liidus.

63 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt on ELTL artiklis 267 sätestatud liikmesriikide kohtute ja Euroopa Kohtu vahelises koostöömenetluses Euroopa Kohtu ülesanne aga anda liikmesriigi kohtule tarvilik vastus, mis võimaldaks viimasel tema menetluses oleva kohtuasja lahendada, tuletades liikmesriigi kohtu esitatud teabest ja eelkõige eelotsusetaotluse põhjendustest vajaduse korral need liidu õiguse aspektid, mida on põhikohtuasja vaidluse eset silmas pidades vaja tõlgendada (22. aprilli 2021. aasta kohtuotsus Profi Credit Slovakia, C-485/19, EU:C:2021:313, punktid 49 ja 50 ning seal viidatud kohtupraktika).

64 Seega tuleb veel analüüsida, kas ELTL artiklit 20 tuleb tõlgendada nii, et sõltuvussuhe, mis võib põhjendada kolmanda riigi kodanikule tuletatud elamisõiguse andmist, võib esineda siis, kui see kodanik ja tema liikmesriigi kodanikust abikaasa, kes ei ole kunagi kasutanud oma liikumisvabadust, on sama liikmesriigi kodanikust alaealise vanemad, kes ei ole samuti oma liikumisvabadust kasutanud.

65 Sellega seoses olgu märgitud, et Euroopa Kohus on juba selle kindlakstegemisel, kas liidu kodanikust lapse kolmanda riigi kodanikust vanemale tuletatud elamisõiguse omistamisest keeldumine jätaks lapse ilma reaalsest võimalusest kasutada põhilisi õigusi, mida tema staatus talle annab, kuivõrd laps oleks sunnitud tegelikult oma vanemaga kaasa minema ja seega kogu liidu territooriumilt lahkuma, pidanud olulisteks asjaoludeks lapse hooldusõiguse küsimust ning seda, kas õiguslikust, rahalisest ja emotsionaalsest aspektist hoolitseb lapse eest kolmanda riigi kodanikust vanem (10. mai 2017. aasta kohtuotsus Chavez-Vilchez jt, C-133/15, EU:C:2017:354, punkt 68, ning 8. mai 2018. aasta kohtuotsus K.A. jt (perekonna taasühinemine Belgias), C-82/16, EU:C:2018:308, punkt 70).

66 Hindamaks ohtu, et asjaomane liidu kodanikust laps oleks sunnitud liidu territooriumilt lahkuma, kui tema kolmanda riigi kodanikust vanemale keeldutaks kõnealuses liikmesriigis tuletatud elamisõigust andmast, peaks selleks täpsemalt välja selgitama, kas see vanem tegelikult lapse eest hoolitseb ning kas nende vahel on tegelik sõltuvussuhe. Hindamise käigus peavad pädevad asutused arvestama õigusega perekonnaelu puutumatusele, nagu see on sätestatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklis 7, kusjuures seda artiklit tuleb tõlgendada koostoimes harta artikli 24 lõikes 2 ette nähtud kohustusega võtta arvesse lapse parimaid huve, millega põimub selle lapse õigus säilitada regulaarsed isiklikud suhted ja otsene kontakt oma mõlema vanemaga, mis on tagatud harta artikli 24 lõikega 3 (vt selle kohta 1. juuli 2010. aasta kohtuotsus Povse, C-211/10 PPU, EU:C:2010:400, punkt 64, ning 8. mai 2018. aasta kohtuotsus K.A. jt (perekonna taasühinemine Belgias), C-82/16, EU:C:2018:308, punkt 71 ja seal viidatud kohtupraktika).

67 Asjaolu, et teine, liidu kodanikust vanem on reaalselt võimeline ja valmis hoolitsema üksi iga päev ning tegelikult lapse eest, on oluline tegur, kuid ainuüksi sellest ei piisa tuvastamaks, et kolmanda riigi kodanikust vanema ja lapse vahel ei ole niisugust sõltuvussuhet, mille tõttu oleks laps sunnitud liidu territooriumilt lahkuma, kui kolmanda riigi kodanikule keeldutaks andmast elamisõigust. Selle tuvastamisel tuleb nimelt võtta lapse parimates huvides arvesse kõiki konkreetse juhtumi asjaolusid, eelkõige lapse vanust, tema füüsilist ja emotsionaalset arengut, lapse emotsionaalse suhte tugevust nii liidu kodanikust kui ka kolmanda riigi kodanikust vanemaga ning viimati nimetatud vanemast lahutamise tõttu lapse heaolule tekkida võivat ohtu (10. mai 2017. aasta kohtuotsus Chavez-Vilchez jt, C-133/15, EU:C:2017:354, punkt 72, ning 8. mai 2018. aasta kohtuotsus K.A. jt (perekonna taasühinemine Belgias), C-82/16, EU:C:2018:308, punkt 72).

68 Asjaolu, et kolmanda riigi kodanikust vanem elab koos liidu kodanikust alaealise lapsega, on seega üks asjakohastest teguritest, mida tuleb nendevahelise sõltuvussuhte olemasolu kindlakstegemisel arvesse võtta, kuid see ei ole siiski niisuguse suhte vajalik eeltingimus (8. mai 2018. aasta kohtuotsus K.A. jt (perekonna taasühinemine Belgias), C-82/16, EU:C:2018:308, punkt 73 ning seal viidatud kohtupraktika).

69 Lisaks, arvestades eelkõige käesoleva kohtuotsuse punktides 65–67 märgitut, võib juhul, kui alaealine liidu kodanik elab püsivalt koos oma kahe vanemaga ning seega on lapse hooldamine ja tema seaduslik, emotsionaalne ning rahaline ülalpidamine iga päev jagatud nende kahe vanema vahel, ümberlükatavalt eeldada, et selle alaealise liidu kodaniku ja tema kolmanda riigi kodanikust vanema vahel on sõltuvussuhe, sõltumata asjaolust, nagu seda rõhutati käesoleva kohtuotsuse punktis 59, et lapse teisel vanemal on selle liikmesriigi kodanikuna, mille territooriumil see pere loodi, tingimusteta õigus elada selle liikmesriigi territooriumil.

70 Kõigist eeltoodud kaalutlustest tuleneb, et esimesele küsimusele kohtuasjas C-532/19 tuleb vastata, et ELTL artiklit 20 tuleb tõlgendada ühelt poolt nii, et sõltuvussuhet, mis võib põhjendada tuletatud elamisõiguse andmist selle artikli alusel, ei ole olemas üksnes seetõttu, et täisealine liikmesriigi kodanik, kes ei ole kunagi kasutanud oma liikumisvabadust, ja tema täisealine kolmanda riigi kodanikust abikaasa on kohustatud elama koos vastavalt abielust tulenevatele kohustustele selle liikmesriigi õiguse alusel, mille kodakondsus on liidu kodanikul ja kus abielu sõlmiti, ning teiselt poolt nii, et kui liidu kodanik on alaealine, tuleb sellise sõltuvussuhte olemasolu hindamisel, mis võib põhjendada tuletatud elamisõiguse andmist selle artikli alusel selle lapse kolmanda riigi kodanikust vanemale, tugineda lapse parimates huvides kõikide konkreetse juhtumi asjaolude arvessevõtmisele. Kui see vanem elab püsivalt koos selle alaealise teise vanemaga, kes on liidu kodanik, esineb ümberlükatav eeldus sellise sõltuvussuhte olemasolu kohta.

Kohtuasja C-451/19 esimene küsimus

71 Kohtuasjas C-451/19 esitatud esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas ELTL artiklit 20 tuleb tõlgendada nii, et sõltuvussuhet, mis võib põhjendada tuletatud elamisõiguse andmist selle artikli alusel, ei ole olemas üksnes seetõttu, et täisealine liikmesriigi kodanik, kes ei ole kunagi kasutanud oma liikumisvabadust, ja tema täisealine kolmanda riigi kodanikust abikaasa on kohustatud elama koos vastavalt abielust tulenevatele kohustustele selle liikmesriigi õiguse alusel, mille kodakondsus on liidu kodanikul ja kus abielu sõlmiti.

72 Kõigepealt tuleb täpsustada, et kuigi eelotsusetaotluse esitamise järgselt on XU saanud täisealiseks, võib tema võimalikul ELTL artiklil 20 põhineval elamisloal – igal juhul ajavahemikul, mil ta oli veel alaealine – olla tagajärgi, mis lähevad kaugemale sellest elamisõiguse andmisest endast, näiteks hüvitis sotsiaalkindlustushüvitiste kaotamise eest või vajaduse korral ka õigus saada muul alusel seaduslikult elamisluba (vt analoogia alusel 13. septembri 2016. aasta kohtuotsus Rendón Marín, C-165/14, EU:C:2016:675, punkt 30). Järelikult ei ole asjaolu, et XU on nüüd täisealine, kohtuasja C-451/19 esimesele küsimusele vastamisel asjasse puutuv.

73 Pärast seda täpsustust tuleb esiteks märkida, et kuna – nagu on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 47 – kolmanda riigi kodanikule ELTL artikli 20 alusel anda võidav tuletatud elamisõigus on teisene, tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtul analüüsida, kas XU-l ei ole mõne muu liidu õigusnormi alusel Hispaania territooriumil elamise õigust.

74 Selleks et anda eelotsusetaotluse esitanud kohtule tarvilik vastus, tuleb kõigepealt märkida, et nagu nähtub eelotsusetaotlusest, on XU sellise kolmanda riigi kodaniku laps, kellel on Hispaania territooriumil elamise luba, ja et kuupäeval, mil XU elamisloa taotlus jäeti rahuldamata, oli XU alaealine.

75 Neid asjaolusid arvestades tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtul analüüsida, kas XU-l ei olnud sel kuupäeval õigust elada Hispaania territooriumil direktiivi 2003/86 artikli 4 lõike 1 punkti c alusel.

76 Seejärel tuleb rõhutada, et vastupidi sellele, mida väidab Hispaania valitsus Euroopa Kohtus, ei välista pelk asjaolu, et XU ema abiellus Hispaania kodanikuga ja et tal sündis laps, kes on Hispaania kodanik, seda, et XU-le tuli direktiivi 2003/86 alusel omistada elamisõigus.

77 Nimelt, nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktides 100–108, et kuigi on tõsi, et selle direktiivi artikli 3 lõikes 3 on ette nähtud, et seda direktiivi ei kohaldata liidu kodaniku pereliikmete suhtes, ei saa selle direktiivi eesmärki arvestades – milleks on soodustada perekonna taasühinemist – ja võttes arvesse direktiiviga taotletud kaitset kolmanda riigi kodanikele, eelkõige alaealistele, välistada selle direktiivi kohaldamist kolmanda riigi kodanikust alaealisele üksnes seetõttu, et tema kolmanda riigi kodanikust vanem on samuti sellise liidu kodaniku vanem, kes on sündinud liidust liikmesriigi kodanikuga (vt analoogia alusel 6. detsembri 2012. aasta kohtuotsus O jt, C-356/11 ja C-357/11, EU:C:2012:776, punkt 69).

78 Lõpuks tuleb täpsustada, et kuigi – nagu näib käesoleval juhul – perekonna taasühinemise taotlust direktiivi 2003/86 alusel ei ole kõnealuses liikmesriigis esitatud, võivad selle liikmesriigi asutused juhul, kui neile on esitatud taotlus, et kolmanda riigi kodanikule antaks tuletatud elamisõigus ELTL artikli 20 alusel, anda sellele kodanikule elamisloa selle direktiivi alusel, kui on selge, et see kodanik täidab selle direktiiviga kaitstud perekonna taasühinemise õiguse tingimusi.

79 Teiseks, juhul kui XU-l puudub liidu või liikmesriigi teisese õiguse sätte alusel elamisluba, tuleb analüüsida, kas ELTL artikkel 20 võimaldab anda sellele kolmanda riigi kodanikule tuletatud elamisõiguse.

80 Sellega seoses tuleb märkida, et nagu on tuvastatud käesoleva kohtuotsuse punktis 70, ei saa pelk asjaolu, et Hispaania õiguse kohaselt on XU ema ja tema abikaasa kohustatud koos elama, kujutada endast nendevahelist sõltuvussuhet ELTL artikli 20 tähenduses. Selline asjaolu ei saa seega õigustada ka seda, et XU-le antakse elamisõigus selle artikli alusel.

81 Samas on XU ema ka sellise alaealise liidu kodaniku ema, kes ei ole kunagi kasutanud oma liikumisvabadust. Neil asjaoludel tuleb ELTL artikli 20 alusel veel analüüsida, kas kuupäeval, mil XU-le elamisloa väljastamise taotlus jäeti rahuldamata, oleks tema sunniviisiline lahkumine pannud tema emale kohustuse lahkuda kogu liidu territooriumilt, kuna nende vahel oli sõltuvussuhe, ning kui see on nii, siis kas XU ema lahkumine oleks samuti kohustanud tema alaealist liidu kodanikust last lahkuma kogu liidu territooriumilt, kuna selle liidu kodaniku ja tema vahel esineb sõltuvussuhe.

82 Seda arvestades tuleb esiteks märkida, et kuupäeval, mil XU elamisloa taotlus jäeti rahuldamata, ei olnud võimatu, et XU sunniviisiline lahkumine Hispaania territooriumilt sundis tema ema tegelikult lahkuma kogu liidu territooriumilt. Nimelt sellel kuupäeval oli XU veel alaealine ja tema emal oli ainuhooldusõigus, mistõttu ei ole välistatud, et sellel kuupäeval oli nende kahe kolmanda riigi kodaniku vahel sõltuvussuhe.

83 Kui – nagu käesoleval juhul – tuleb erandkorras analüüsida, kas kolmanda riigi kodanike vahel esineb sõltuvussuhe ELTL artikli 20 kohaldamise eesmärgil, tuleb seda hinnata, võttes *mutatis mutandis* arvesse käesoleva kohtuotsuse punktides 65–69 esitatud kriteeriume, arvestades siiski, et kui tegemist on kolmanda riigi kodanikust alaealise lapsega, kellele keeldutakse andmast elamisluba liikmesriigi territooriumil ning kes võib seaduse alusel olla kohustatud lahkuma kogu liidu territooriumilt, tuleb analüüsida, kas tema vanem, kes elab temaga koos selles liikmesriigis, oleks tegelikult sunnitud temaga kaasa minema. Analoogia alusel käesoleva kohtuotsuse punktis 67 märgituga on asjaolu, et tema teine vanem saab tegelikult hoolitseda selle alaealise eest seaduslikult, rahaliselt ja emotsionaalselt, sealhulgas tema päritoluriigis, selles suhtes asjakohane, kuigi see ei ole iseenesest piisav järeldamaks, et selle liikmesriigi territooriumil elav vanem ei oleks tegelikult sunnitud liidu territooriumilt lahkuma.

84 Teiseks, kui XU ema oleks tegelikult olnud sunnitud lahkuma kogu liidu territooriumilt, et XUga kaasa minna, oleks selline lahkumine samuti võinud sundida tema liidu kodanikust alaealist last sellelt territooriumilt lahkuma. Nii oleks see olnud juhul, kui selle kodaniku ja tema ema vahelist sõltuvussuhet oleks tulnud tuvastada käesoleva kohtuotsuse punktides 65–69 meenutatud kriteeriumide alusel.

85 Seega kuupäeval, mil XU-le elamisloa taotlus rahuldamata jäeti, oleks tema sunniviisiline lahkumine Hispaania territooriumilt võinud praktikas sundida mitte ainult tema kolmanda riigi kodanikust ema, vaid ka tema ema teist liidu kodanikust last lahkuma kogu liidu territooriumilt. Seda olukorda peab siiski kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus. Kui see on tuvastatud, siis selleks, et takistada seda, et liidu kodaniku lahkumine ei jätaks teda ilma tema staatusest tulenevate põhiliste õiguste kasutamisest, oleks tulnud tunnustada tema poolvenna XU tuletatud elamisõigust ELTL artikli 20 alusel.

86 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb kohtuasjas C-451/19 esitatud esimesele küsimusele vastata, et ELTL artiklit 20 tuleb tõlgendada nii, et sõltuvussuhe, mis võib põhjendada tuletatud elamisõiguse andmist selle artikli alusel liidu kodaniku (kes ei ole kunagi kasutanud õigust vabalt liikuda) kolmanda riigi kodanikust abikaasa kolmanda riigi kodanikust alaealisele lapsele, on olemas, kui selle liidu kodaniku ja tema abikaasa liidust on sündinud liidu kodanikust laps, kes ei ole kunagi kasutanud liikumisvabadust, ning kui viimane on sunnitud lahkuma kogu liidu territooriumilt, kui kolmanda riigi kodanikust alaealine laps on sunnitud lahkuma asjaomase liikmesriigi territooriumilt.

Kohtukulud

87 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (neljas koda) otsustab:

1. ELTL artiklit 20 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus see, kui liikmesriik jätab perekonna taasühinemise taotluse, mille on esitanud kolmanda riigi kodanik, kes on sellise liidu kodaniku pereliige, kellel on selle liikmesriigi kodakondsus ja kes ei ole kunagi kasutanud oma liikumisvabadust, rahuldamata ainuüksi põhjendusel, et sellel liidu kodanikul ei ole enda ja oma pereliikme jaoks piisavalt vahendeid, et mitte koormata riigi sotsiaalabisüsteemi, ilma et oleks kontrollitud, kas liidu kodaniku ja tema

pereliikme vahel esineb sellist laadi sõltuvussuhe, mille tõttu viimasele tuletatud elamisõiguse andmisest keeldumise korral oleks liidu kodanik sunnitud lahkuma kogu liidu territooriumilt ning jääks seega ilma võimalusest tegelikult kasutada põhilisi liidu kodakondsusest tulenevaid õigusi.

2. **ELTL artiklit 20 tuleb tõlgendada esiteks nii, et sõltuvussuhet, mis võib põhjendada tuletatud elamisõiguse andmist selle artikli alusel, ei ole olemas üksnes seetõttu, et täisealine liikmesriigi kodanik, kes ei ole kunagi kasutanud oma liikumisvabadust, ja tema täisealine kolmanda riigi kodanikust abikaasa on kohustatud elama koos vastavalt abielust tulenevatele kohustustele selle liikmesriigi õiguse alusel, mille kodakondsus liidu kodanikul on ja kus abielu sõlmiti, ning teiseks nii, et kui liidu kodanik on alaealine, tuleb sellise sõltuvussuhte olemasolu hindamisel, mis võib põhjendada tuletatud elamisõiguse andmist selle artikli alusel selle lapse kolmanda riigi kodanikust vanemale, tugineda lapse parimates huvides kõikide konkreetse juhtumi asjaolude arvessevõtmisele. Kui see vanem elab püsivalt koos selle alaealise teise vanemaga, kes on liidu kodanik, esineb ümberlükatav eeldus sellise sõltuvussuhte olemasolu kohta.**

3. **ELTL artiklit 20 tuleb tõlgendada nii, et sõltuvussuhe, mis võib põhjendada tuletatud elamisõiguse andmist selle artikli alusel liidu kodaniku (kes ei ole kunagi kasutanud õigust vabalt liikuda) kolmanda riigi kodanikust abikaasa kolmanda riigi kodanikust alaealisele lapsele, on olemas, kui selle liidu kodaniku ja tema abikaasa liidust on sündinud liidu kodanikust laps, kes ei ole kunagi kasutanud liikumisvabadust, ning kui viimane on sunnitud lahkuma kogu liidu territooriumilt, kui kolmanda riigi kodanikust alaealine laps on sunnitud lahkuma asjaomase liikmesriigi territooriumilt.**

Allkirjad